

הנדרו:

ההתחלה

ה ה היה שבוע טראומתי. ההטלוויזיה הכניסה את הטראומה הזאת לכל בית בישראל. זה התחיל במרד המזויין של הימין הקיצוני נגד ממשלת ישראל. הכנסת וצה"ל. ראינו את הקנאים הלאומנים מכינים אלות. לפידיאש וועל. כדי להילחם בחיילים. ראינו את ממשלת ישראל מתקפלת לפניהם. בהכנעה עלובה. אך הרגשנו גם כי זוהי קבוצה קטנה, שולית ומבודדת. ושהרוב של הציבור מתייחס אליה בשאט נפש או באדישות.

ראינו את דגל צה"ל יורד בתורן באל-ערש. ואת דגל מצריים עולה בו. חשנו בשימת-השיחרור של ההמונים, שנחלצו מכיבוש בן תריסר שנים — וניסינו לשכוח כי זוהי שימחת השיחרור מאיתנו. ראינו את המושלים. שעוד אתמול יכלו לפתוח באש, כלוא לגרש, להחרים ולהפקיע, הופכים בני-אדם פשוטים, המחליפים כתובות עם עמיתים מצריים.

ראינו כיצד משתנה עיר תוך דקות מעטות, ו-12 שנות כיבוש ישראלי נעלמות כאילו לא היו, מבלי להשאיר אחריו שריד וזכר.

ראינו את ישיבת המשאומתן על האוטונומיה. הס' תכלנו בפניהם החתומות של האמריקאים והמצרים בשעה שיוסף בורג, הדמות המגלמת עתה את מדינת-ישראל, מדקלם את המליצה שהפכו אחרי שנים של שטיפת-מוח נכסי-צאן-ברזל של ישראל. וחשנו מה עובר בראשם: "ריבוננו של עולם, איזה אוסף של מליצות חסרות-שחר." ראינו את אנוור אל-סאדאת נושא את הדגל הלאומי המצרי בתוך אל-ערש המשוחררת, את ההתלהבות בעיר, שחזרה להיות מצרית לכל דבר, ושמענו את הקריין בטלוויזיה המצרית מלהיב ומסעיר את 40 מיליון בני-עמו. ראינו את החיבוקים והנשיקות של אל-סאדאת ובגין. וידענו: **זוהי רק ההתחלה.**

זהו הצעד הראשון במיצעד היסטורי, שאי-אפשר עוד לעצור בעדו. **את אותם המחזות נראה ככוא היום בעזה ובחברון, כשכם וזכרמת-הגולן.**

מ בין כל הטראומות של השבוע, שתיים נחרתו בו-יחד במיוחד. אחת נקלטה באוזן: פסוק שאמר סירוס ואנס. אחת נקלטה בעין: הנפת הדגל. **על שתייהן כדאי לתת את הדעת. כי בהן צפון העתיד.**

נ נאומו בכארי-שבוע, במושב הפתיחה של המשאומתן על האוטונומיה, אמר ואנס מילים הרות-תוכן. **ואלה הן: "אנחנו (האמריקאים) דוגלים בנושה האומרת כי המימוש נובע מרצון הנמי שלים..."**

פסוק זה לקוח מדבריהם של אבות האומה האמריקאית. שמרדו בשילטון הבריטי והרימו את דגל העצמאות. זהו יסוד מוסד של הדמוקרטיה. **ואנס העיד עיקרון זה, לגבי הגדה המערבית ורצועת-עזה.**

הוא ביטא דבר המקובל על כל בן-תרבות במאה ה-20: הגורם הראשון, וכימעט היחיד, בקביעת גירלו של שטח כלשהו הוא רצון התושבים על אותו השטח. ואז ימיו של הנשיא וודרו וילסון זה נקרא "זכות ההגדרה העצמית". **זהו דבר כלייך פשוט, כלייך מוכן מאזינו, עד כי ים שמים של פיזיקאים תלמודיים לא יוכל לזרסם בו.**

בגדה המערבית (הכוללת בעיני העולם את ירושלים המיוחדת) ורצועת-עזה חיים כעת כמיליון וחצי בני-אדם. הם מודרים את עצמם כפלסטינים, והם רוצים בחרותם ובעצמאותם כפלסטינים. על כך אין ספק. מול פני עובדה פשוטה זו העלה יוסף בורג טענות ביטחוניות. גם לולא היו טענות אלה מופרכות מיסודן מבחינה ביטחונית-מקצועית, גם אילו היו אמת בדוקה ומוכחת — גם אז לא יכלו לעמוד מול העיקרון הפשוט שהממשל חייב לנבוע מרצון המחשלים.

הנמשל בגדה ורצועת-עזה אינם רוצים במימשל ישראלי — והדבר מוכח מדי יום ויום מעשיהם. החל בהפגנות סטודנטים וכלה במעשי-טרור. אין הם רוצים גם במימשל ירדני, כפי שברור כיום לכל, גם למלך חוסיין. הם רוצים במימשל פלסטיני.

ואנס לא דיבר כפירוש על מדינה פלסטינית. נית. אולם זה היה התוכן האמיתי של דבריו: האוטונומיה היא שכימקער לקראת מצבי הקבע, שהוא מדינה פלסטינית.

האם אפשר לעצור תהליך זה? יש שלוש אלטרנטיבות תיאורטיות: אפשר להרוג מיליון וחצי פלסטינים.

אפשר לגרש אותם. אפשר ליישב בשטחים אלה שני מיליון יהודים תוך חמש שנים. למרבה המזל, אין איש בישראל — מלבד קומץ מטורפים — דוגל בפיתרון אלה. בהיעדרם, נותר הפיתרון האחד: הנמשלים יקבעו את המימשל. **השאלה שוב אינה אם זה יקרה. השאלה היא רק מתי, ובעיקר: איך.**

מ מן האיון אל העין. מן הגאום בכארי-שבוע אל הדגל באל-ערש.

אחרי שלושים ואחת שנות עצמאות, איבדנו את הזיקה הבלתי-אמצעית לבד ציבעוני זה, ששמו דגל. שכחנו כי פעם היינו מוכנים להיהרג על הזכות להניפו, שביגללו מרדו החיילים היהודיים ששירתו בצבא הבריטי, שהדמעות עלו בעינינו כאשר הונף.

אנו בטוחים בעצמאותנו. הרותנו הלאומית הפכה דבר

הדגל באל-ערש: היכן מחר?

מובן מאליו. אצלנו הדגל שוב אינו אלא סמל פולחני. **אולם באל-ערש ראינו את ההמונים משי תולדים משימחה ומגאווה כאשר הונף דגלם הלאומי, אחרי 12 שנות כיבוש זה.**

הדגל כמחזה כאוויר לנשימה. מרגישים בחשיבותו רק כאשר איננו. רק מי שאסור לו להניף את דגלו, מתייחס אליו בחרדת-קודש.

וממילא: מי שמונע מוולדתו להניף את דגל זה הלאומי, יוצר ברובו רעב לדגל, רעב שאינו ניתן לכיבוש, המתגבר על כל מיכשול.

ראינו את הדגל בידי אנוור אל-סאדאת. ראינו את הטכסים שליוו את הנפתו — טכסים שבגלו בעבודת אלילים. ראינו את ההתרגשות בעיניים, שמענו את ההתלהבות בקולו של הקריין המצרי. הדגל עלה בתורן, והאווה אנשית עמוקה באה על סיפוקה. השאיפה לכבוד עצמי, לתרות לאומית.

זהו ההגשמה הריגשית, הסימבולית, דאותן מילים מופשטות של ואנס: "מימשל הנובע מרצון הנמשלים..."

מ מיליון וחצי הנמשלים בגדה המערבית וברצועת-עזה נמנעת כיום הזכות להניף את דגלם הלאומי.

הנפת הדגל הפלסטיני בשכם, ברמאללה, בעזה (ועד אתמול גם באל-ערש) היא פשע. המניעים נשפטים למאסר, נכלאים באורח מינהלי, ולעיתים גם נורים. קשה להעלות על הדעת הוראה מופשטת יותר, מסוכנת יותר לבעליה.

ולראייה: מי שמתהלך כיום בגדה המערבית, בירר

שלים המיזרחית או ברצועת עזה נתקל בדגל הפלסטיני על כל צעד ושעל. לפעמים זה דגל אמיתי, התלוי על קירו של איש אמיץ. אך לרוב זהו דגל מוסווה כאזקף ואחת צו"רות מתוככמות.

מי שנכנס לתנות בירושלים המיוחדת, יראה מודעות וזכרות ישונות. לוחיקיר של מועדון-ספורט, כרוזה של כנסייה, מודעה על אירוע.

לכל הפירטומים האלה יש מכה משותף אחד: משום מה מודפסות המילים שלהם בשלושה צבעים — ירוק, שחור ואדום — על גבי הרקע הלבן.

אלה הם ציבעוי הדגל הלאומי הפלסטיני. כל אדם פלסטיני יודע זאת. כל איש בגדה וברצועה מצדיע בליבו לדגלו, כאשר הוא מסתכל בכרוזה כזאת. כל אחד מאמין כי הוא ממלא תובה לאומית, כאשר הוא תולה אותה על קירו. העובדה שזהו מעשה מחתרתי-כימעט, עקפת חוק של השילטון הזר, אך מגבירה את המשמעות של המעשה.

בכל רגע שמופר החוק של המושל הזר, כאשר פורר צים התלמידים מבית-הספר או מן האוניברסיטה כדי להפגין ברחוב, להבעיר צמיג, להקים מחסום, לידות אבנים — מופיע כימעט מאליו הדגל הפלסטיני — לפעמים אלה הם דגלים אמיתיים, המייצרים במחתרת או המוב"חים מן החוק. אך לרוב אלה הם דגלים פרימיטיביים, מלאכתית של ילדים, הצובעים בדים בציבעי-מים. לעיני תים נדמה לי שזהו נושא מרכזי בשיעורי-הציור בבית-הספר בגדה וברצועה.

ה אם אפשר למנוע מעם שלם לדבוק בדיגלו הלאומי, מי לסגור לו ולהניפו?

עצם השאלה נושאת בחובה את התשובה. **מי שמקבל זאת על עצמו הוא אידיוט.**

הוכחנו זאת בנעורינו, כאשר הנפנו את דיגלנו הלאומי בכל הודמנות. השילטון הבריטי המנוסה גם לא ניסה למנוע זאת, לא מאיתנו ולא מן הפלסטינים. (הדגל הפלסטיני נראה בתצלומים עוד מישנת 1918).

איזה היינו צריכים להניף בשעתו את דיגל לנו במחתרת, היתה שאיפתנו להניפו גוברת שיבעתיים, וזהו מה שקורה בעת הפלסטינים.

אחת הדמויות המרתקות שהנצחו השבוע על האקרן היתה דמותו של הנער באל-ערש, שהניף את הדגל הפלסטיני שעה קלה לפני שהישראלים נטשו את המקום. כאשר נשאל עליידי אחד יערי לתותו, אמר שהוא פלסטיני. "באנו מיפן" הכריז בגאווה, בעברית. מאחר שהוא נראה כבן 18, ברור כי לא הוא בא מיפן, אלא אביו או סבו. אך זהותו הלאומית ברורה ומגובשת, גם אחרי 31 שנות גלות. היא מוצאת את ביטוייה במהירות שבה העלה את הדגל הפלסטיני, ברגע שזה ניתן.

הרבה דמויות הופיעו השבוע על האקרן, ונחרתו בו-יחד. דמותו של הנחלן מנאוטי-סיני, שהכריז מילחמה על צה"ל, דמותה של החיילת הקטנה שפרצה בבכי מר, מפני שהיה עליה לנטוש את העיר שבה היא שלטה בכוח הכיבוש על עם אחר. אך נדמה שימותו של נער זה היתה ראוייה לתשומת-לב יותר מכל האחרות, מפני שעוד ניתקל ברבים כמוהו בעתיד.

התרגלנו אל הדגל המצרי. מוטב שנתרגל אל הדגל הפלסטיני.

ע ד עכשיו דיברנו על השלום בשפת המילים. מעטים מאיתנו יכלו לתאר את התהליך בצורה חיה יותר, בדמיונם.

השבוע ראינו אותו, את השלום, בעינינו. ראינו את התחלתו של התהליך. ראינו כיצד מוחזר השטח הראשון לאוייב-מאתמול. תמורת הפיכתו לשותף לשלום-של-היום.

האם זה כאב? למעטים זה כאב מאד. לרבים זה כאב קטן. אך כימעט הכל ידעו: זהו כאב נחוץ, כמו הכאב המלווה את עקיר רתה של שן רקובה.

הכיבוש הוא מוקד של ריקבון. אין הוא מקור של כוח, אלא של חולשה. אין בו ביטחון אמיתי, אלא מיכשולים לשלום, שבו הביטחון האמיתי. **אל-ערש היא ההתחלה. ההתחלה קטנה יהי פית. אך החיוניות זוהי, שראינתו השבוע כמו עינינו, יחזור בעתיד ככל השטחים האחרים, שכבשנו כמיוזמת ששתי-הימים.**

זה בטוח, כשם שבטוח שהדגל המיצרי מתנוסף ברגע זה ברוח של אל-ערש.

השאלה היא רק: איך זה יתרחש בשאר השטחים הכבושים?

האם זה יקרה רק אחרי מילחמה נוספת, שבה יפלו שוב קורבנות-חינם, כמו במילחמה המיותרת של יוס' הכיפריים? האם זה יקרה אחרי מערכה נוראה של טרור וטרור-נגדי, שתיצור מיצבור איום של שינאה הדדית ותעכיר את יחסנו לעתיד? או שנעשה זאת בדעה צלולה, בלב הפץ, בהיגיון, שלב אחרי שלב, כשם שבונים גשר שעליו רוצים לדרוך מחר. מוד האקרן של הפטוויזיה, בשבוע טראי-מתי זה, היתה כל אזרה ישראלי צריך לשאול את עצמו את השאלה הזאת.